

در دهمین جلسه دادگاه رسیدگی به اتهامات سرکردگان سازمان مجاهدین خلق مطرح شد

روایت‌هایی از همکاری رجوی با ساواک

دهمین جلسه دادگاه رسیدگی به اتهامات ۱۰۴ نفر از اعضای سازمان مجاهدین خلق و همچنین ماهیت این سازمان به‌عنوان یک شخصیت حقوقی، دیروز در شعبه یازدهم دادگاه کیفری یک استان تهران به ریاست قاضی حجت‌الاسلام دهقانی به‌صورت علنی برگزار شد.

صفحه ۲

سرمقاله

شرم، قدرت، قانون

کامبیز نوروزی حقوق دان

شرم؛ واژه‌ای مانوس و ساده. از مفهوم شرم بیشتر در قلمرو اخلاقی و روان‌شناسی بحث می‌شود؛ اما در قلمرو حقوق و نظم حقوقی هم این مفهوم را باید داخل دانست و بررسی کرد. شرم حس یا نیرویی درونی است که انسان را از کارهای خطا و ناپسند و زشت بازمی‌دارد و مانع از آلودگی ما به پلیدی‌هاست. گویی شرم پاسبان درون است و وجدان، قاضی. شرم از بنیادی‌ترین فضایل اخلاقی است. بدون شرم هر رفتار و گفتار زشت و پلیدی مباح می‌شود. شرم که نباشد، دروغ‌گفتن و دزدی و خیانت آسان می‌شود؛ بار بلا بر دیگران و مردم ریختن راحت است، تجاوز و تعدی و چپاول مردم به‌سادگی انجام می‌شود و سوءاستفاده از فرصت سسکه‌ای رایج خواهد بود. خلاصه آنکه بدون شرم انجام هر ردیلتی ساده و آسان است. اختلاس و ارتشا و پامبال‌کردن حقوق اشخاص و مردم به سهولت انجام می‌شود. شرم که فروختن، اخلاق و قانون هم به خواب می‌روند.

بین زشت‌کاری ناشی از فقدان شرم با میزان قدرت و امکانات رابطه مستقیم برقرار است. اثر زشت‌کاری ناشی از فقدان شرم آنان که قدرت و امکان بیشتری دارند، بزرگ‌تر و گسترده‌تر و ویرانگرتر است. ما فقط به خاطر ترس از تنبیه و مجازات و تقبیح نیست که به محدوده اخلاق و قانون وفاداریم. عامل مهم‌تری که بازدارنده است و مانعی در برابر زشت‌کاری و خطاپیشگی و تبهکاری است، همان شرم است. در تجربه زیسته اغلب ما زمان‌هایی بوده است که بتوانیم بی‌آنکه قاضی و محتشب خبردار شوند، برای کسب منفعت یا لذت قاعده اخلاقی یا قانونی را بشکنیم؛ اما اکثرا به خاطر شرمی که درون‌مان نهیب می‌زند، پرهیز می‌کنیم. پاسبان شرم که نباشد، نه‌فقط قاضی وجدان هم بازنشسته می‌شود؛ بلکه کرور کرور پلیس و دستگاه نظارتی هم نمی‌توانند مانع از انواع تخلف‌ها و جرم‌ها و سوءاستفاده‌ها شوند. وجود ملکه شرم در ساخت قدرت و افراد یک جامعه از عوامل مؤثر بر رعایت قانون و از موجدات نظم حقوقی است؛ اما چیزهایی هم هستند که مانند خوره به جان این فضیلت بزرگ بیفتند. یکی از این چیزها بحران‌های اقتصادی و اجتماعی و تعارضات فرهنگی است. وقتی اوضاع اقتصادی به جایی می‌رسد که تأمین یک زندگی کاملاً معمولی و ساده به شکل یک مسئله و دشواری بزرگ درمی‌آید و مردم تأمین چندانی ندارند و مضطر می‌شوند، زمینه‌ای فراهم می‌شود که برای یک زندگی خیلی خیلی معمولی کسانی بی‌آنکه مایل باشند، ناگزیر از کارهایی شوند که به حکم قانون یا اخلاق نباید انجام دهند. این اضطراب چه‌بسا دیوار شرم را کوتاه می‌کند. آن‌گاه که جامعه سرشار از بی‌ثباتی است و حس امنیت برای امروز و فردا وجود ندارد، یک واکنش ساده این است که هر قدر بیشتر که امروز می‌توانی به دست آور، از فردا چیزی پیدا نیست. این شتاب کم‌وبیش شرم و قانون و اخلاق را کنار می‌زند؛ چون برای دسترسی سریع‌تر به امکانات بیشتر حتما قانون و اخلاق مزاحماند. دوم قدرت بی‌مهار است. قدرت بی‌مهار هیمنه و سیطره قانون را فرومی‌ریزد. فساد نه‌فقط نشان‌دهنده اضمحلال شرم در وجود مرتکبان فساد و صاحبان قدرت است؛ بلکه وقتی به‌ویژه در طبقه‌هایی از قدرت به‌سهولت انجام شود و بدون کفر و تنبیه و تقبیح باشد، یک دستورالعمل و الگوی نانوشته به جامعه ابلاغ می‌شود: «اگر می‌خواهید پیش بروید، کاری به قانون و اخلاق نداشته باشید»؛ یعنی شما هم شرم از پلیدی نداشته باشید تا پیشرفت کنید. در روندی پنهان و آهسته قباحث رفتارهای غیرقانونی کم و کمتر می‌شود. قانون ارزش و اهمیت خود را از دست می‌دهد و یک کرختی و سستی در حسی که به‌عنوان شرم می‌شناسیم؛ مثل یک داروی بی‌حسی به جامعه تزریق می‌شود. چنان‌که دیگر رشتی خیلی از کارها دیده نمی‌شود و فضیلت‌ها میدان را به رذیلت‌ها می‌سپزند. اگر اداره جامعه به شکلی باشد که زندگی عمومی در امنیت و آرامش و رفاه و آزادی جریان یابد و کسانی نتوانند در حاشیه امن از قدرت خود سوءاستفاده کنند، حس شرم قدرتمندانه از عوامل غلبه قانون و توسعه و ثبات نظم حقوقی است و اگر نگذارند زندگی چنان باشد، مضمحل‌کردن تدریجی شرم از موجدات فروپاشی نظم حقوقی خواهد بود.

شرم که کم شود، بی‌آنکه مردم دوست داشته باشند چیزی شبیه درخت زقوم با میوه‌هایی تلخ مثل دروغ‌گویی، تجاوز، دزدی، پیمان‌شکنی، بدعهدی، آدم‌کشی، بیماری، بی‌سوادی و تقلب بالا می‌رود. این درخت با آپ قدرت سیراب می‌شود و هرچه از سطوح پایین جامعه بالاتر می‌رود، بزرگ‌تر می‌شود. با میوه‌های بسیار تلخ‌تر و مسموم‌تر. این درخت شوم قانون‌خوار و اخلاق‌خوار است و سایه‌اش مهلك. زهر این درخت اول به جان خودش می‌افتد و برخلاف درخت‌های دیگر، آن را از بالا می‌خشکاند و از بین می‌برد.

چهارشنبه ۱۸ بهمن ۱۴۰۲ • ۲۶ رجب ۱۴۴۵ • ۷ فوریه ۲۰۲۴ • سال بیست‌ویکم • شماره ۴۷۶۸ • ۱۲ صفحه • ۱۵۰۰۰ تومان

سخنگوی دولت در نشست هفتگی خود و در پاسخ به «شرق»:

حمله اخیر آمریکا نقض حاکمیت ملی عراق است

شرق؛ علی‌بهداری جهرمی، سخنگوی دولت، در نشست خبری روز گذشته خود، از مجلس خواست که خط قرمز رشد اقتصادی هشت‌درصدی و جلوگیری از افزایش تورم را رعایت کند. دبیر هیئت دولت در پاسخ به پرسشی درباره برنامه دولت در رفع ناترازی بودجه، در نشست خبری خود با خبرنگاران رسانه‌ها گفت: طبق گزارش سازمان برنامه و بودجه ناترازی‌ها به دلیل تغییرات مجلس در لایحه بودجه انجام شده است. صفحه ۲

حسن روحانی به شورای نگهبان برای دریافت دلایل رد صلاحیت خود نامه نوشت؛ اما هنوز جوابی نیامده است

گشمکش دوباره مستندات

گزارش تیتربک را در صفحه ۲ بخوانید

• صفحه ۱۰

یادداشت

گامی برای لغو اعدام مجرمان زیر ۱۸ سال

صالح نقره‌کار وکیل دادگستری

۱. بازتاب نگاه حمایتی، تأمینی و بازدارنده قسوه قضائیه به کودک، مطابق با منطق سند انتشاریافته از سوی ستاد حقوق بشر قوه قضائیه ذیل عنوان «دستورالعمل چگونگی احراز رشد افراد بالغ کمتر از ۱۸ سال در جرائم مستوجب حد یا قصاص» امیدآفرین بوده و یک گام رو به جلو در لغو اعدام مجرمان زیر ۱۸ سال است. بر مبنای تجربه تاریخی ما باید به سمتی پیش برویم که منع مطلق اعدام زیر ۱۸ سال محقق شود.

۲. اسناد بین‌المللی و تجارب جهانی نیز مؤید این مدعاست که فرد زیر ۱۸ سال کودک قلمداد شده و صرف‌نظر از جهات شخصی به‌صورت نوعی اقتدار قانونی درخصوص وی با ملاحظات حمایتی و صیانتی عمل می‌شود. چنانچه پیمان‌نامه حقوق کودکان ذیل ماده ۹ قانون مدنی و به‌منایه قانون داخلی ما دلالت دارد افراد زیر ۱۸ سال، کودک محسوب می‌شوند و نباید در مواردی که جرائم خشنی همچون قتل انجام می‌دهند، برای آنها حکم قصاص صادر شود.

جمهوری اسلامی از سال ۱۳۷۲ به کنوانسیون جهانی حقوق کودک ملحق شده و ملزم به اجرای آن است.

۳. در دهه‌های اخیر ما کمکان یکی از معدود کشورهایی بودیم که مجرمان زیر ۱۸ سال را به ندرت اعدام کرده‌ایم. این امر تبعات بین‌المللی برای ما داشته است. معیارهای مبهم فقهی در وضعیت دنیای مدرن نتوانست این مسئله اعدام زیر ۱۸ سال را حل کند.

هرچند نگاه مجتهدانه و روزآمد برخی فقهای فرزند زمانه خویش، راه‌حل‌های روشنی را تدویر کردند، اما مسئله همچنان در وضعیت تاریکی قرار داشت و این تشخیص قضائی گاهی باعث سپردن کودک زیر ۱۸ سال به چوبه دار می‌شد.

۴. حال ما با یک اعطای صلاحیت تشخیصی به قاضی مواجه هستیم. هرچند منع مطلق اعدام زیر ۱۸ سال از این سند ستاد حقوق بشر برنمی‌آید، ولی به این سمت سوگیری دارد یا حداقل در کاهش چشمگیر آن مدد می‌رساند. به نظر در زمینه منع مطلق اعدام، به اصلاح قانون باید چشم داشته باشیم و یک مبانی نظری مجتهدانه مورد نیاز است. اما همین گام هم اعطای صلاحیت تخییری– تشخیصی با رجوع به کارشناسی شایان توجه است.

۵. باید در نظر داشت که طبق ماده ۸۸ قانون مجازات اسلامی، درباره اطفال و نوجوانانی که مرتکب جرائم تعزیری می‌شوند و سن آنها در زمان ارتکاب ۹ تا ۱۵سال تمام شمسی است، حسب مورد،

تیمچه روی گسل آتش

شورای شهر تهران واکاوی کرد؛ ۷۵ هکتار از محله بازار فرسوده است و در ۱۰ سال ۹۵۲ فقره آتش در بازار رخ داده است

ایران– قطر در التمامه

کت را از تن در نیاور

نگرانی زن شاغل در سرویس بهداشتی

شوهر سابقم از زندان مرخص شود جانم را می‌گیرد

انتخابات پاکستان زیر سایه بن‌بست سیاسی و بحران اقتصادی

پیشتازی نواز شریف در میدان بی‌رقیب

مروری بر حیات مطبوعات و هیئت منصفه

صد و چند سال پرفراز و نشیب

نگاه

در آخرین جلسه

مجلس شورای ملی چه گذشت؟

۴۵ سال پیش در همین روزها

یادداشت

انتخابات و توسعه‌نیافتگی

محمدرضا یوسفی شیخ‌رباط اقتصاددان و استاد دانشگاه مفید

امروزه به جز معدودی از کشورهای دنیا، در اغلب کشورها انتخابات برگزار می‌شود. شاید مضحک‌ترین آنها، انتخابات کره شمالی باشد. اما این سؤال مطرح می‌شود که چرا انتخابات کارکردی که در کشورهای توسعه‌یافته دارد و... در کشورهای توسعه‌نیافته ندارد. انتخابات، آخرین حلقه دموکراسی است، در واقع جایگاه انتخابات پس از وجود احزاب مستقر و قوی، نهادهای مدنی و صنفی و در نهایت رسانه‌های آزاد معنادار است. انتخابات فرایندی است که احزاب با نگرش‌های مختلف پیشنهادهایی برای بهبود شرایط کشور ارائه داده و مردم نیز با ارزیابی وضعیت موجود و چگونگی دولت مستقر، از میان جریان‌های فکری که در قالب احزاب زیادی فعالیت می‌کنند چنانچه مورد نظر خود را به مجلس یا دولت می‌فرستند. در نگاه جدید، انتخابات از جمله حقوق شهروندی است که با اتکا به تجارب بشری برای مهار قدرت و پاسخ‌گوکردن آن مطرح شده است. با وجود این، گاهی انتخابات از مسیر اصلی خود خارج می‌شود، هرگاه به احزاب مستقل، قوی و نهادهای مدنی امکان رشد داده نشود. هرچند به ظاهر احزاب زیادی فعالیت می‌کنند چنانچه صدوچهلمین شکل سیاسی نیز در آبان امسال آغاز به فعالیت کرد (پایگاه اطلاع‌رسانی دولت، ۹ آبان ۱۴۰۲). اما این احزاب هیچ‌گاه در قالب یک حزب واقعی عمل نکرده و بیشتر به حلقه‌ها و دورهمی‌های معدودی از افراد هم‌فکر شبیه بوده که در ایام انتخابات فعال می‌شوند. از این رو در میان مردم جایگاهی نداشته و حتی بسیاری از آنان در نزد مردم ناشناخته هستند.

ادامه در صفحه ۴

انا لله و انا الیه راجعون

با نهایت تأسف و تأثر در گذشت

بانو فاطمه پرویز

را به اطلاع عموم می‌رساند.

مراسم خاکسپاری آن مرحومه

روز چهارشنبه ۱۸/۱۱/۱۴۰۲

ساعت ۱۰ صبح از مقابل سالن تطهیر بهشت زهرا

به سمت قطعه ۹ انجام می‌شود.

دبیر، پرویز، جعفریان، مساح، یزدانی، امینیان

رضایی و سایر بستگان

جناب آقای مهدی دبیر

درگذشت همسر گرامیتان **سرکار خانم فاطمه پرویز** که از مخاطبان

حرفه‌ای و وفادار روزنامه شرق بودند موجب تأسف فراوان شد. به

این وسیله ضمن تسلیت فقدان ایشان برای جنابعالی صبر و برای آن

مر حومه رحمت واسعه الهی آرزومندیم.

روزنامه شرق